

ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K

J M Ě N E M R E P U B L I K Y

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Marie Součkové v právní věci žalobce: **P. K.**, zastoupeného JUDr. Emilem Švingerem, advokátem se sídlem Smetanova 78, Písek, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 16. 5. 2006 B., o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 18. dubna 2007 č. j. 16 Cad 202/2006 – 76,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností napadl žalobce v záhlaví uvedený rozsudek Krajského soudu v Plzni, jímž byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 16. 5. 2006 o úpravě starobního důchodu. Krajský soud vycházel při posouzení věci z následujícího skutkového stavu:

Citovaným správním rozhodnutím zamítla žalovaná žádost žalobce o přepočtení starobního důchodu na základě článku 94 odst. 5 Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 se zřetelem k ustanovení čl. 46 odst. 2 s odůvodněním, že výše starobního důchodu žalobce přiznaného mu rozhodnutím ze dne 20. 2. 2004 byla ke dni vstupu České republiky do Evropské Unie, tj. ke dni 1. 5. 2004 stejná jako výše důchodu vypočtená podle cit. Nařízení.

Žalobce získal v českém systému důchodového pojištění 8354 dnů, v německém systému důchodového pojištění 5086 dnů, celkem tedy 13 440 dnů. Podle čl. 46 odst. 2 Nařízení se základní a procentní výměra důchodu stanoví v částce odpovídající poměru délky dob pojištění získaných podle českých předpisů k celkové době pojištění získané ve všech členských státech. Základní výměra tak byla z částky 1310 Kč upravena na částku 815 Kč, procentní výměra z částky 2409 Kč na částku 1498 Kč. Procentní výměra pak byla upravena dle nařízení vlády č. 438/2002 Sb. o 3,8 % na částku 1555 Kč a podle nařízení vlády č. 337/2003 Sb. o 2,5 % na částku 1594 Kč, takže celkově činila výše žalobcova starobního důchodu 2409 Kč, tj. stejně jako výše důchodu pobíraného.

V žalobě proti tomuto rozhodnutí žalobce mimo jiné namítal, že při výpočtu osobního vyměřovacího základu pro stanovení procentní výměry důchodu byly chybně zhodnoceny vyloučené doby a místo toho, aby byl dosažený výdělek podělen jen počtem dní, po které byl žalobce v České republice výdělečně činný, byly zahrnuty i doby v SRN, kdy stěžovatel důchodovému pojištění nepodléhal.

Krajský soud v odůvodnění svého rozsudku uvedl, že provedené výpočty důchodů přezkoumal z hlediska ustanovení čl. 94 odst. 5 a čl. 46 odst. 2 Nařízení a dospěl k závěru, že žalovaná tato ustanovení aplikovala správně. Bližší zdůvodnění svého závěru soud neuvedl a poukázal pouze na skutečnost, že žalobce „nepředložil žádné důkazy prokazující jeho tvrzení, že při výpočtu důchodu došlo k pochybení ze strany žalované“.

Kasační stížnost podal žalobce (dále jen stěžovatel) z důvodu uvedeného v ust. § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., neboť dle jeho názoru je napadený rozsudek naprosto nepřezkoumatelný a navíc řízení před soudem trpí vadami, které měly bezpochyby za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Z rozsudku není zřejmé, jak soud hodnotil jednotlivé důkazy, proč pokládá rozhodnutí správního orgánu za správné, z jakých skutkových zjištění vycházel a jaké právní závěry z nich dovozuje. Již jen z těchto důvodů by měl být rozsudek v plném rozsahu zrušen. Řízení, které tomuto rozsudku předcházelo dále trpí zásadní vadou spočívající v tom, že soud ve věci nevyžádal znalecký posudek k posouzení otázky, zda starobní důchod vyměřený žalobci rozhodnutím žalované ze dne 20. 2. 2004 je vyměřen ve správné výši, či zda by jeho výše měla činit částku 5482 Kč, jak tvrdí stěžovatel. Posouzení této otázky je záležitostí odbornou, k jejímuž posouzení musí být přibrán znalec-specialista. Ze všech výše uvedených důvodů stěžovatel navrhl, aby byl napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v rozsahu uplatněných stížných bodů a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Skutkový stav popsany žalovanou v jejím rozhodnutí nebyl mezi účastníky sporný, a proto z něj Nejvyšší správní soud při rozhodnutí ve věci rovněž vycházel. Pro lepší přehled pak z dávkového spisu doplňuje následující skutečnosti. Stěžovatel podal žádost o starobní důchod podle čl. 32 Smlouvy mezi ČR a SRN o sociálním zabezpečení dne 6. 2. 2003 a požadoval přiznání dávky ode dne 4. 6. 2002. Rozhodnutím žalované ze dne 20. 2. 2004 byl stěžovateli přiznán podle ust. § 29 písm. a) zák. č. 155/1995 Sb. a čl. 26 Smlouvy

mezi ČR a SRN o sociálním zabezpečení č. 94/2002 Sb. m. s. ode dne 1. 9. 2002, tedy ode dne účinnosti smlouvy dílčí starobní důchod ve výši 2313 Kč. Od lednové splátky roku 2003 byla výše důchodu upravena podle nař. vlády č. 438/2002 Sb. na částku 2370 Kč a od lednové splátky roku 2004 podle nař. vlády č. 337/2003 Sb. na částku 2409 Kč. Tato částka náležela i ke dni 1. 5. 2004. Žádost o úpravu důchodu podle Nařízení rady (EHS) č. 1408/71 podal stěžovatel dne 23. 3. 2005. V příloze pak připojil svoji představu o způsobu výpočtu výše svého důchodu a dospěl přitom k závěru, že k 1. 5. 2004 by jeho výše měla činit 4927 Kč, po další úpravě pak 5482 Kč. O této žádosti rozhodla žalovaná napadeným rozhodnutím ze dne 16. 5. 2006. Z připojeného spisu Krajského soudu v Plzni dále Nejvyšší správní soud zjistil, že žaloba podaná stěžovatelem proti rozhodnutí žalované ze dne 20. 2. 2004 byla zamítnuta rozsudkem tohoto soudu ze dne 2. 11. 2005 č. j. 16 Cad 55/2004 - 126. Rozsudek nabyl právní moci dne 22. 12. 2005.

O námitkách uplatněných stěžovatelem uvažil Nejvyšší správní soud následovně: Z výše uvedených údajů z dávkového spisu je zřejmé, že stěžovatel splnil podmínku potřebné doby pojištění pro vznik nároku na starobní důchod dle ust. § 29 písm. a) zák. č. 155/1995 Sb. jen s přihlédnutím k dobám pojištění získaným v SRN, neboť celková doba pojištění získaná v českém důchodovém systému nedosáhla 25 let. Při výpočtu výše stěžovatelova starobního důchodu se tak v původním řízení uplatnil princip dílení podle čl. 26 odst. 1 Smlouvy mezi ČR a SRN o sociálním zabezpečení. Podle tohoto ustanovení pokud vznikne nárok na dávku pouze s přihlédnutím k dobám pojištění započitatelným podle německých právních předpisů, pak český nositel a) vypočte nejprve teoretickou výši dávky, která by náležela v případě, že by všechny doby pojištění byly získány podle českých právních předpisů a b) poté na základě teoretické výše určené podle písm. a) vypočte skutečnou výši dávky podle poměru dob pojištění získaných podle českých právních předpisů ke dni od něhož náleží výplata dávky, k celkové době pojištění získané v obou smluvních státech k tomuto dni. Podle odst. 3 tohoto článku pro stanovení vyměřovacího základu pro výpočet dávek podle českých právních předpisů se doby pojištění získané podle německých právních předpisů v rozhodném období vylučují.

Podle čl. 94 odst. 5 Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 pak práva osoby, jíž byla přiznána penze před 1. říjnem 1972 nebo před datem její aplikace na území dotyčného členského státu nebo části tohoto členského státu, mohou být na žádost dotyčné osoby přezkoumána se zřetelem k ustanovení tohoto Nařízení.

Podle ust. čl. 46 odst. 2 Nařízení pokud byly podmínky vyžadované právními předpisy členského státu pro získání nároku na dávky splněny pouze po aplikaci článku 45 nebo článku 40 odst. 3, použijí se tato pravidla: a) příslušná instituce vypočte teoretickou výši dávky, na kterou by dotyčná osoba mohla uplatnit nárok, pokud by všechny doby pojištění nebo trvalého bydlení získané podle právních předpisů členských států, které se na zaměstnanou osobu nebo na samostatně výdělečně činnou osobu vztahovaly, byly získány v dotyčném členském státě a podle právních předpisů uplatňovaných institucí v době přiznání dávky. Pokud podle těchto právních předpisů není výše dávky závislá na délce získaných dob, považuje se tato výše za teoretickou výši uvedenou v tomto písmenu; b) příslušná instituce potom určí skutečnou výši dávky na základě teoretické výše uvedené v předchozím písmenu v poměru délky dob pojištění nebo bydlení získaným před vznikem pojistné události podle jí uplatňovaných právních předpisů k celkové délce dob

pojištění a bydlení získaných před vznikem pojistné události podle právních předpisů všech členských států, kterých se to týká.

Jak vyplývá z výše uvedeného, jsou pravidla pro výpočet výše důchodu podle článku 26 Smlouvy mezi ČR a SRN o sociálním zabezpečení a podle čl. 46 odst. 2 Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 stejná a za situace, kdy stěžovatel má vykázanu dobu pojištění jen v ČR a v SRN má jejich aplikace i stejný dopad na výši jeho důchodu. Zjednodušeně řečeno v principu platí, že pro splnění podmínek nároku na dávku každý nositel pojištění přihlédne v případě potřeby i k dobám pojištění získaným u ostatních nositelů pojištění zúčastněných států, při výpočtu výše dávky však přihlédne jen k dobám pojištění získaným podle vnitrostátních předpisů a výši důchodu upraví podle poměru těchto dob k celkové době pojištění. Tak se i v daném případě stalo. Stěžovatel ovšem nezpochybnil samotný způsob dílčení důchodu přiznaného z českého systému pojištění, ale způsob výpočtu osobního vyměřovacího základu pro výpočet procentní výměry teoretické výše tohoto důchodu před jeho dílčením, tedy zákonnost postupu žalované v první fázi podle čl. 46 odst. 2 písm. a) Nařízení a předtím podle čl. 26 odst. 1 písm. a) a odst. 3 Smlouvy. Jeho námitky v tomto směru však nejsou opodstatněné. Podle citovaných ustanovení se teoretická výše důchodu, jež je poté základem pro dílčení, vypočítává podle vnitrostátních předpisů příslušného členského státu, v tomto případě tedy podle zák. č. 155/1995 Sb. Pro stanovení výpočtového základu jsou zakotvena pravidla v ust. §§ 15 – 19 cit. zákona, kde jsou rovněž uvedeny definice rozhodného období, z něhož se osobní vyměřovací základ zjišťuje (§ 18), a dob, jež se pro výpočet tohoto základu z rozhodného období vylučují (§ 16 odst. 4). Jestliže stěžovateli vznikl nárok na starobní důchod dne 1. 9. 2002, kdy nabyla účinnosti Smlouva mezi ČR a SRN o sociálním zabezpečení, bylo rozhodné období pro výpočet osobního vyměřovacího základu vymezeno roky 1986 až 2001. Protože v tomto období neměl stěžovatel v českém systému důchodového pojištění vykázány žádné doby a tudíž ani výdělky, prodlužovalo se rozhodné období nazpět před tento rok tak, aby zahrnovalo alespoň jeden rok s výdělky. Takovýmto rokem byl až rok 1978, kdy stěžovatel dosáhl ročního příjmu 29 958 Kč. Zároveň v období od 18. 8. do 22. 8. 1978 a poté od 1. 9. 1992 až do 31. 12. 2001 nemá stěžovatel vykázanu žádnou dobu pojištění ani v českém, ani v německém ani v jiném důchodovém systému členského státu Evropské Unie, neboť při svém pobytu v SRN v uvedeném období stěžovatel nebyl z žádného titulu důchodově pojištěn. Tyto doby podle ust. § 16 odst. 4 zák. č. 155/1995 Sb. nejsou dobami vyloučenými z rozhodného období pro výpočet osobního vyměřovacího základu a vzhledem k tomu, že nejsou dobami pojištění zúčastněného členského státu, nelze jejich vyloučení dovodit ani z čl. 26 odst. 3 Smlouvy ani z čl. 46 odst. 2, případně čl. 47 odst. 1 písm. d) Nařízení. Na tomto místě je nutno připomenout, že smyslem citovaného Nařízení je zajistit, aby migrující osoby zaměstnané ve více zemích neztratily své nároky na sociální dávky (především důchody) z důvodu jiného občanství, bydliště, či proto, že v žádné z nich nesplnily potřebnou dobu pojištění stanovenou předpisy té které země. Jde přitom o nároky bezprostředně související s právem občanů na svobodný pohyb. Nařízení se však omezuje pouze na koordinaci existujících, často velmi různorodých národních sociálních systémů, aniž by však hlouběji zasahovalo do jejich podstaty. Jestliže tedy v projednávaném případě nejsou určité doby vůbec dobami pojištění dle práva zúčastněných členských států, nepodléhá jejich hodnocení pro dávkové účely koordinaci dle Nařízení a je zcela závislé na vnitrostátní právní úpravě. Žalovaná tedy postupovala zcela správně, jestliže nejprve dosažený výdělek ve výši 29 958 Kč upravila koeficientem

nárůstu všeobecného vyměřovacího základu 5,8183 na částku 174 305 Kč a pak výslednou sumu podělila počtem dní připadajícím na rozhodné období (8766 dnů) sníženým pouze o vyloučené doby pojištění v SRN (5086 dnů), ve výsledku tedy 3680 dny, takže denní osobní vyměřovací základ byl určen částkou 47,37 Kč. Měsíční osobní vyměřovací základ stěžovatele pak činil $47,37 \text{ Kč} \times 30 \text{ 4167} = 1441 \text{ Kč}$. Vzhledem k tomu, že procentní výměra důchodu vypočtená z tohoto výpočtového základu (jenž je za dané situace totožný s osobním vyměřovacím základem) činila jen 779 Kč, vypočetla žalovaná s použitím ustanovení § 71 odst. 1 a 4 zák. č. 155/1995 Sb. tuto výměru podle předchozího zákona č. 100/1988 Sb., který byl pro stěžovatele výhodnější. Tímto postupem sice odpadl problém vyloučených dob, neboť tento zákon definoval rozhodné období odlišně, oproti současnému však neobsahoval ustanovení o přepočtu dosažených výdělků koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu. Osobní vyměřovací základ (průměrný měsíční výdělek) stěžovatele tak byl zjištěn z rozhodného období zahrnujícího výdělky za roky 1974 až 1978 a určen částkou 3985 Kč, výpočtový základ (redukováný PMV) pak částkou 2995 Kč. Procentní výměra důchodu z něj vypočteného pak činila po úpravě dle zák. č. 76/1995 Sb. 2409 Kč. Po přičtení základní výměry ve výši 1310 Kč byla celková výše důchodu ke dni 1. 9. 2002 určena částkou 3719 Kč, po jeho dílčení dle čl. 46 odst. 2 Nařízení částkou 2313 Kč a ke dni 1. 5. 2005 částkou 2409 Kč. Výše stěžovatelova starobního důchodu tak byla vypočtena v souladu se zákonem.

Z hlediska výše uvedeného pak Nejvyšší správní soud posoudil námitky stěžovatele proti napadenému rozsudku. Nejprve je nutno uvést, že tento rozsudek není zatížen vadou řízení spočívající v tom, že soud nevyhověl návrhu na vypracování znaleckého posudku k výpočtu výše důchodu. Znalecké posudky jsou totiž důkazními prostředky sloužícími k prokázání skutkového stavu, nikoliv k zodpovězení právních otázek. Skutkový stav ovšem v daném případě sporný nebyl, pro posouzení právních otázek pak platí zásada *iura novit curia*. Krajský soud proto nejen nijak nepochybil, pokud si o sporné otázce utvořil úsudek sám, ale jinak ani postupovat nemohl. Poněkud složitější je posouzení stížního bodu dovozujícího nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku. Jest totiž pravdou, že odůvodnění rozsudku je v meritě věci velmi stručné a část stěžovatelových námitek v něm zůstala nezodpovězena. Nejvyšší správní soud si je vědom skutečnosti, že rozbořením právní problematiky uvedeným výše do značné míry suploval úvahu, kterou měl primárně učinit krajský soud a že minimálně základní závěry, jež z této úvahy vyplývají [tj. že 1) výše důchodu vypočtená dle Smlouvy mezi ČR a SRN o sociálním zabezpečení a podle Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 je v případě stěžovatele stejná, neboť pro výpočet výše dávky platila stejná pravidla a 2) pokud se stěžovatel domáhal výpočtu výše důchodu dle zák. č. 155/1995 Sb., byly dobami vyloučenými z rozhodného období pro stanovení osobního vyměřovacího základu jen doby taxativně uvedené v ust. § 16 odst. 4 cit. zákona a v čl. 26 odst. 3 Smlouvy], eventuálně doby vyplývající z ust. čl. 47 odst. 1 písm. d) Nařízení), měly být výslovnou součástí odůvodnění rozsudku. Námitka nepřezkoumatelnosti tak má ve značné míře racionální jádro. Nejvyšší správní soud však při svém rozhodování vzal v úvahu i další faktory, především skutečnost, že stěžovatel vede spor o výši svého důchodu již od roku 2004, podstata jeho námitek je v zásadě stále stejná a žádostí o přepočet dávky podle Nařízení se fakticky pouze snažil napravit dle jeho názoru chybný výpočet dávky podle Smlouvy, když z tohoto důvodu upustil od podání kasační stížnosti proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 2. 11. 2005. Nejvyšší správní soud je proto toho názoru, že je v zájmu obou účastníků, aby po téměř čtyřech letech byla již

otázka, jež je podstatou sporu, zodpovězena a její řešení nebylo odkládáno až na řízení o případné nové kasační stížnosti, jež by prodloužilo celkovou dobu řízení a bylo by spojeno s dalšími náklady účastníků. Za této situace Nejvyšší správní soud při posouzení věci akcentoval význam principu rychlosti a hospodárnosti řízení a upřednostnil okamžité meritorní rozhodnutí ve věci před formálním zrušením napadeného rozsudku, které by při použití přísnějšího měřítka rovněž silně připadalo v úvahu.

Nejvyšší správní soud v souhrnu uzavírá, že byť se zpracování odůvodnění rozsudku skutečně pohybuje na samé hranici přezkoumatelnosti, bylo přeci jen nakonec možno učinit si z jeho obsahu ve spojení s obsahem soudního i správního spisu úsudek o meritu věci a tudíž ho věcně přezkoumat. Z tohoto důvodu a z důvodu věcné správnosti napadeného rozsudku Nejvyšší správní soud kasační stížnost podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

Stěžovatel neměl ve věci úspěch, správní orgán ze zákona nemá právo na náhradu nákladů řízení, Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 60 odst. 1 a 2 ve spojení s § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.) .

V Brně dne 6. března 2008

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu